

סיכומי הדף - היומי

רבי יהושע בן קרח אומר: כל הלומד תורה זאינו חוזר עליה - דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. פנחסין צ"ט

מסכת ברכות ב - ז

דבר העורך זכינו בס"ד להוציא לאור את העלון שלפניכם, הלוא הוא בושם חדש, כי מטרת העלון שלפנינו הוא לשמש באמת כאמצעי נכבד לחזרה על הדף היומי, דעל אף כי לימוד הקבוע של הדף היומי הוא דבר גדול מאוד, אך דא עקא צרתה בצידה, דככל שמתקדמים בלימוד הרי שהדפים הקודמים אזלים ונשכחים מאיתנו, לכן אנו מקווים כי עלון זה יבוא לעודד את החזרה ואת הסיכום על החומר הנלמד במשך השבוע, ומה גם כי יכול החוזר להציץ במדור עיוני הדף ולראות את הנקודות ההלכתיות העולות מן הדף, ונזכה לקצור באמת את כל הזריעה שזרענו במשך השבוע.

החידון
איך משכח"ל שאסור לאדם לשתות מים לפני התפילה?

דף ב

ממתי אפשר לקרוא ק"ש של ערבית?

- לר"א: מתחילת בין השמשות - [משעה שקדש היום בערבי שבתות]
- לר"מ א': מקצת לפני צאת הכוכבים (דהיינו לפני בה"ש של ר' יוסי) - [משעה שכהנים טובלים לאכול בתרומתן]
- לר' יהושע ומשנתנינו: מצאת הכוכבים - [משעה שכהנים טהורים לאכול בתרומתן] **וכן הלכה.**
- לר"מ ב': אחר צאת הכוכבים - [משעה שב"א נכנסים לאכול בע"ש]
- לר"ח: אחר צאת הכוכבים - [משעה שעני נכנס לאכול פתו במלח] (ויתכן דהיינו הך שיעורא דר"מ ב').
- לרבי אחאי: אחר דאחר צה"כ - [משעה שרוב בני אדם נכנסין להסב בחול, ע"ל רש"י].

עד מתי אפשר לקרוא ק"ש של ערבית?

- י"א: עד שהעני עומד להיפטר מתוך סעודתו [כר"א]
- לר"א: עד סוף האשמורה הראשונה [ובשכבך היינו בזמן שהולכים לישון]
- לחמכים: עד חצות [ובשכבך היינו בזמן שישנים, ורבנן עשו סייג]
- לרבן גמליאל: עד עמוד השחר [כחכמים, ולדידיה לא עשו סייג]

למה התנא התחיל לדבר על ק"ש של ערבית (ולא של שחרית)?

- א. על דרך הפסוק, "בשכבך ובקומך"
- ב. על דרך ברייתו של עולם "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"

עיוני הדף

דף ב

האיך אנו יכולים להתפלל ערבית עם ק"ש מבעוד יום?

- לרש"י: באמת צריכים לכוון לצאת יד"ח בק"ש שעל המטה, (וכ"פ השו"ע ס' רלה' ס"א, וע"ל מ"ב)
- לר"ח: אנו סומכים על שיטת ר' יהודה שכבר מפלג המנחה הוי לילה,
- לר"י: דלהמ"ד שקורין משעה "שב"א נכנסין לאכול בע"ש", היינו מבעור",

מה עיקר חובת ק"ש של ערבית?

- מרש"י משמע דסגי בפרשה ראשונה.
- מר"ת משמע שצריך לקרוא כל הג' פרשיות.
- ר' יונה כתב שצריך לקרוא ב' פרשיות הראשונות, (כי רק בהם כתוב בשכבך ובקומך), (וכ"פ המ"ב ס' רלה' והוסיף דעדיף לקרוא את הג' פרשיות).

מה המקור בש"ס לומר "תיקון חצות" להתאונן על החורבן?

למדנו בגמ' שהקב"ה מתאונן על החורבן בלילה, ולכן הוי עת רצון להתפלל ע"ז, וכתב הרא"ש (פ"א ס"ב) דמכאן שראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג באותה שעה ולשפוך תחנונים על חורבן בית המקדש כמו שנאמר "קומי רני בלילה לראש

לעילוי נשמת מזרינו הרב הגאון הגדול
מרן רבי יוסף שלום ב"ר אברהם זצוקל"ל

עיוני הדרך

אשמורות, וכ"פ השו"ע סי' א' ס"ב דהמשכים להתחנן לפני בוראו יכוין לשעות שמשנתנות המשמרות, שהן בשליש הלילה ולסוף שני שלישי הלילה ולסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן השעות על החורבן ועל הגלות, רצויה, (דהא באותה שעה הקב"ה ג"כ מתאונן על חורבן הבית), (ועי' רשב"א, מ"א, וצל"ח)

דף ג

מה הפירוש ב"אמן יהא שמיה רבה מברך לעולם"?

במחזור ויטרי פי': שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו, כדכתיב (שמות יז) כי יד על כס יה שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, **ופירושו כך, שיש כאן ב' תפילות:** א' יהא שמיה היינו שם "יה", רבה, כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם, ב' **ומבורך לעולם**, הו"ו תפלה אחרת, כלומר ומבורך לעולם הבא. והתוס' חלקו ופי' כפשוטו שיהא שמו הגדול מבורך לעולם,

מתי מותר להיכנס לחורבה?

כתב השו"ע ס' צ' ס"ו לא יתפלל בחורבה, מפני חשד ומפני המפולת ומפני המזיקים.

ולפי כל מה שנתבאר בגמ' יוצא שאם הם שנים כשרים מותר ליכנס לחורבה חדשה, או אפי' בפרוצים אם החורבה עומדת בשדה, (וכ"כ מ"ב ס' צ' סקי"ד)

מהו הגדר של 'פרוצים', דשייך 'חשד' גם אם הם שנים, ואסור להם להתייחד עם אשה?

להרמב"ם סתם ב"א נחשב כפרוץ עד שיהיה בחזקת כשרות, וכ"פ השו"ע אבן העזר ס' כב' ס"ה,

להר"ן סתם ב"א נחשב לכשר, עד שיהיה בחזקת פרוץ, וכ"פ הרמ"א שם

למדנו ב"ק שיש איסור לדבר ד"ת שלא מענין המת, ושמותו לדבר מעניני דעלמא, (וכ"פ בשו"ע ס' שדמ') האם זה דווקא תוך ד' אמות, או אפי' חוץ לד"א?

להתוס': כל האיסור הוא בתוך הד"א, וממילא ההיתר הוא גם בתוך הד"א.

להב"י (יר"ד ס' רדמ'): האיסור הוא אפי' חוץ לד"א, וממילא ההיתר הוא רק חוץ לד"א, אבל בתוך ד"א אסור הכל.

להב"ח (שם): האיסור של ד"ת, אפי' חוץ לד"א, אבל ההיתר הוא אפי' תוך ד"א. (עי' ש"ך ס' רדמ' סקי"א)

אבל דבריו של מת מותר אפי' בתוך ד' אמות, ועפ"ז מותר מותר לומר ד"ת בתוך דברי הספד אפי' קרוב למת ממש. (ש"ך שם)

מה השיעור של נימנום הסוס (שיש קפידיא לא לישון ביום יותר מזה)?

כתב השו"ע ס' ד' סט"ז: דוד היה נזהר שלא לישן **שיתין נשמין**, (פי' ששים נשימות), כדי שלא יטעום טעם מיתה. **הגה:** ובגמרא, פרק הישן, משמע דדוקא ביום היה נזהר.

ובביאור הלכה כתב בזה"ל:

- י"א דהוא ג' שעות וראיה מהא דהאר"י ז"ל היה ישן בשבת ב' וג' שעות,

- י"א דהוא יותר מחצי שעה, (שיתין נישמין של סוס)

- י"א דהוא שיעור מעט יותר משלשה מינוט, (שיתין נישמין של אדם), **וסיים:** ע"כ בעל נפש יחמיר לפי כחו.

דף ד

מה הביאור בגזירת חכמים "שלא יבוא אדם לביתו ויאכל מעטו וישן מעט ונמצא שוכח ק"ש"?

- **מהתוס'** והרא"ש משמע שהגזירה היא שאסור לאכול קודם, (והתרה"ד דייק שאפי' מעט אסור, אך המ"א חלק עליו),

- **מר' יונה** משמע שהגזירה היא לקרות ק"ש מיד בהגיע צאת הכוכבים, אבל לא שיהיה איסור לאכול קודם,

- **ורש"י** (ב). כתב שאפשר לצאת יד"ח עם הק"ש של המיטה, ומשמע א"כ שמותר לאכול לפני שיוצא יד"ח ק"ש, וצ"ע, ובט"ז ומ"א דייקו מזה שאם כבר קרא ק"ש בבכה"ס, אין איסור לאכול קודם הק"ש שיקרא בלילה, ועי' מ"ב ס' רלה' סקי"ט מש"כ ע"ז.

והשו"ע ס' רלה' ס' ב': אסור להתחיל לאכול חצי שעה סמוך לזמן ק"ש של ערבית, והוסיף המ"ב דכל שאר מלאכות כגון להסתפר להתרחץ ולהיכנס לבורסקי, ג"כ אסור, ויש מקילים בכל שאר מלאכות, בחצי

מה מרמז התנא באומר: **"בזמן שהכנים נכנסים לאכול בתרומתן"**, כדי לומר **"צאת הכוכבים"**?

התנא בא לומר שכהנים שהיו טמאים, מספיק להם טבילה וערב שמש כדי לאכול בתרומה, ולא צריכים לחכות למחרת עד שיקריב את קרבנותיו, וכוונת הפסוק של **"ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים"**, היינו שהשמש שקע, ועבר מן העולם, ולא שהשמש עלה והאדם צריך להיטהר, דאל"כ היו צריכים לכתוב "ויטהר".

דף ג

כמה משמרות של מלאכים (שבהם הם שרים), יש בלילה?

- **לר"א ור"נ**: שלושה,

- **לרבי**: ארבעה,

איך מכירים את זמן חילוף המשמרות?

- **סוף ראשונה** - חמור נוער,

- **לל"ק**: **אמצעית שניה**, לל"ב: **סוף שניה** - כלבים צועקים,

- **לל"ק תחילת שלישיית, לל"ב סוף שלישיית** - תינוק יונק משדי אמו, ואשה מספרת עם בעלה. (ולל"ב מאז אפשר לקרוא ק"ש, למי שלא ראה עמוד השחר).

מה הקב"ה שואג, בזמן המשמרות של היום והלילה?

"אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם"

מה למד ר' יוסי מאליהו שאמר לו להתפלל 'בדרך' במקום להיכנס לחורבה?

- שאין נכנסין לחורבה, [עי' להלן]

- שמתפללין בדרך,

- המתפלל בדרך, מתפלל תפלה קצרה, (הבייגו) [שלא יפסיקו אותו עוברי דרכים].

מפני מה אין נכנסין לחורבה, ומה מחדש כל טעם (שאינן בטעמים האחרים)?

- מפני חשד, [ואפי' בחדשה, ובשתי פרוצים, (שאינן חשש מפולת ומזיקין)],

- מפני המפולת, [ואפי' בשתי כשרים, ובישנה, (שאינן חשש חשד ומזיקין)].

- מפני המזיקין, [ואפי' בחדשה, ובשתי כשרים, במקום שידוע שיש מזיקים, או באפי' באחד, בשדה שאין שם אשה, (שאינן חשש חשד ומפולת)].

דוד המלך קם בחצות, לפני ב' משמרות, איך משכחת לה?

- להמ"ד דאיכא ד' משמרות ניחא,

- להמ"ד דאיכא רק ג', צ"ל שנשאר ב' משמרות לפני קימת שאר מלאכים, או שמשמר וחצי הוי כב' משמרות,

מה מותר לספר לפני המת ומה אסור?

בדברי תורה: אינו מותר לומר אלא דבריו של מת, **במילי דעלמא:** לל"ק מותר הכל, ולל"ב רק דבריו של מת.

מתי היה קם דוד המלך?

- **לר' אושעיא:** קודם חצות,

- **לרב זירא:** בחצות, אבל לפני כן רק התנמנם כסוס, ועוסק בתורה,

- **לרב אשי:** עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה, מכאן ואילך בשירות ותשבחות,

איך דוד ידע מתי חצות כדי לקום?

היה כינור תלוי על מיטתו שהיה מעוררו ע"י הרוח הצפונית שהיתה מנשבת בו בחצות.

למה משה רבינו אמר "כחצות", אטו לא ידע מתי היה הצות, הרי דוד היה קם בחצות בדיוק?

- כי באמת לא ידע משה מתי הצות, וגם דוד לא ידע, אלא הכינור היה מודיעו מתי הצות,
- משה ידע רק חשש שמא יטעו אצטגניני פרעה, וגם דוד ידע, והכינור רק היה מעוררו משינתו,
- משה ודוד ידעו, אלא שאמר כחצות כי עמד בחצות ביום הקודם,

במה היה דוד נקרא 'חסיד'?

- כי היה קם לפני כל שאר המלכים להודות לה,
- כי היה מתעסק בדמים לטהר נשים, ולא כשאר מלכים שלא עשו מאומה,
- כי היה מתבזה לפני מפיבושת לדעת דין תורה, (ולכן נקרא כך, ולא איש בושת כשמו)
- ובכל זאת חשש דוד שלא יזכה לעולם הבא, שמא יגרום החטא, כמו יעקב אבינו שחשש לכך כשהלך להילחם נגד עשו, וכמו ביאה שניה של כלל ישראל לא"י שלא זכו לניסים גלויים כי גרם החטא,

חכמים שאמרו שקוראים ק"ש עד הצות, כמי הם סוברים מה'ת?

כר"ג שמה"ת הזמן כל הלילה, אלא שעשו גזירה שלא יאכל וישן לפני ק"ש, שמא תחטפינו שניה, וכיון שיש תאוה רבה לישון, הזהירו שהעובר ע"ז חייב מיתה, (או שבאו לומר שתפילת ערבית חובה, לכן אמרו 'חייב מיתה')

האם יש דין של סמיכות גאולה לתפילה בערבית?

לריו"ח: כן, [כי גם בערב היה גאולה במצרים, ועוד דומיא דבוקר שק"ש ואח"כ תפילה, (והשכיבו לא היו הפסק בין גאולה לתפילה, כי זה חלק מהגאולה)]
לרביב"ל: לא, [כי בערב עדיין לא היתה גאולה שלימה, ודומיא דבוקר שקורא ק"ש סמוך למיתתו]

- האומר אשרי ג"פ ביום זוכה לעוה"ב, [דאשרי יש בו: אלף בית, וגם פסוק הפרנסה]
- דוד לא אמר נו"ן באשרי שלא לרמז על נפילת ישראל,

בכמה פריחות עף כל מלאך, ממקום למקום?

מיכאל באחת, גבריאל בשתים, אליהו בארבע, ומלאך המות בשמנה, (ובשעת המגפה באחת)

- מצוה לקרוא ק"ש על מטתו, אע"פ שקראה כבר בבהכ"ס, ות"ח לא צריך כי תורתו שומרת עליו.

- יש ללחום עם היצר הרע, לבד, ע"י התורה, ק"ש, זכירת יום המיתה.
- כל התורה כולה ניתנה למשה בסיני.
- ק"ש על המיטה הוא כחבר להציל מן המזיקים.
- עסק התורה מציל מן הייסורים, ואי העסק בה למי שיכול, מביא ייסורים.
- הקב"ה שמח לתת את התורה.
- בעל ייסורים, יפשפש במעשיו, בכיטול תורה, ואם אין לו כ"ז, הוא של אהבה.
- הקב"ה מייסר את אוהבו, בתנאי שיקבל אותם מאהבה.
- ייסוריים של אהבה: י"א שאין ביטול תורה, וי"א שאין ביטול תפילה, [ק"ו משן ועין / ברית כמו מלח שממתק את העונש]
- שלש מתנות שזוכים רק ע"י ייסורים: תורה, א"י, עוה"ב.

שעה שקודם ק"ש, (והיינו כשי' הרא"ש הנ"ל)

ובסעי' ג' כתב דיש להקדים לקרוא ק"ש מיד בצאת הכוכבים משום ד'זריזים מקדימים למצוות',

[אך לגבי לימוד תורה משמע בגמ' שמוות, מזה שכתוב "נכנס לבכה"ס אם רגיל לשנות שונה", וכ"כ מ"ב שם, אך סיים שם: דמשהגיע זמן ק"ש אסור אף ללמוד כשהוא מתפלל בביתו ביחיד, ואם אמר לחבירו שאינו לומד שיזכרנו שיתפלל מותר, ע"ש],

האם מותר לדבר בין גאולה לתפילה דערבית?

למדנו בגמ' ששיטת ריו"ח שיש דין סמיכה גאולה לתפילה גם בערבית, ואף שמפסיקים בברכת השכיבו מ"מ ברכה זו היא המשך לברכת גאל ישראל, (וביאר ר' יונה דה"ט דאחרי שאמרנו שה' הכה את בכורי מצרים, אנו מבקשים שאותנו הוא ישמור כמו שבמצרים הוא פסח על בתי ישראל), וכ"פ השו"ע ס' רלו' ס"ב, דאסור לספר בין גאולה לתפילה דערבית,

אכן משמע בגמ' דאינו חמור כ"כ כמו בסמיכה דשחרית, (דגאולה של לילה לא היתה גאולה שלימה), ובאמת שמצינו דינים חלוקים בניהם, והם:

להכריז על ר"ח או הזכרת הטל או הגשם, או לומר ברכו למי שאיחר לבוא לתפילה, דבערבית מותר, כיון שהוא צורך תפילה לא נחשב הפסק, וכ"פ הרמ"א ס' רלו' ס"ב, אבל בשחרית כ"ז אסור, כמ"פ הרמ"א ס' סט' ס"א,

וכן לגבי עדיפות עם תפילה בציבור, דבשחרית כ' השו"ע ס' קיא' ס"ג, דאם עד שלא קרא ק"ש מצא ציבור מתפלל, לא יתפלל עמהם, אלא קורא ק"ש ואח"כ יתפלל, דמסמך גאולה לתפילה עדיף, ואילו לענין ערבית כתב בס' רלו' ס"ג כתב דאם מצא צבור שקראו ק"ש ורוצים לעמוד בתפילה, יתפלל עמהם ואחר כך יקרא ק"ש עם ברכתיה, והיינו כנ"ל דאין גאולת ערבית גאולה שלימה,

האם יש חיוב סמיכת גאולה לתפילה בשבת ויו"ט?

נחלקו בזה הב"י והרמ"א, דהב"י דגם בשבת יש דין סמיכת גאולה לתפילה, והרמ"א ס"ל שאין דין סמיכה, דהא מקור הדין הוא מיענך ה' ביום צרה,

(ואולי שזה תלוי בב' טעמים שהביא הר' יונה לדין סמיכת גאולה, **דטעם א'** כ' שאחרי שמזכיר את הגאולה שה' הוציאנו ממצרים כדי שנהיה עבדיו הרי אנו עובדים אותו מיד בסמוך ע"י עבודת התפילה, ולפ"ז גם בשבת איכא לטעם זה,

טעם ב' שהגאולה מביאה אותנו לביטחון בה' שכל צרכינו מאיתו, ולכן התפילה מגיעה מיד אחרי הגאולה, ולפ"ז בשבת שאין בקשות אין טעם לסמיכות הגאולה),

האם מותר לקרוא ק"ש על המטה לכתחילה כשהוא שוכב?

בב"י (ס' רלט') הביא בזה מחלוקת, **מרי** יונה משמע שאם אפשר עדיף לא לקרות אותו כשהוא מושכב על צידו,

מהרמב"ם משמע שאפשר לקרותו לכתחילה מושכב על צידו, **ועי'** מ"ב סק"ו, שכל שאם כבר יצא יד"ח של ק"ש מה"ת, יכול לקרות ק"ש בשכיבה, והביא שיש מחמירים, וסיים בשעה"צ שטוב יותר להחמיר בזה אם אפשר כדי שלא להירדם באמצע.

האם יש להקפיד על סידור המיטה שיהיה בין צפון לדרום?

בשר"ע (ס' ג' ס"ו) כתב, וכן אסור לישן בין מזרח למערב אם אשתו עמו, ונכון להזהר אף כשאין אשתו עמו. ובס' ר"מ (סעיף ט"ז) כתב דהיינו שתהא ראשה ומרגלותיה של המיטה, זה לצפון וזה לדרום. **אולם** בזוהר בפרשת במדבר כתוב להיפך, שיתן את המיטה ממזרח למערב, **ואף** שבמ"ב שם (ס"ק י"א) הביא בשם הגר"א שאף כוונת הזוהר כהגרמא, ולפיכך כתב שעדיף לקיים פסקו של השו"ע, דיוצא בזה גם דברי הזוהר, **מ"מ** לדעת האריז"ל הפירוש בזוהר דלא כהגרמא, **ומשום** כך פסק **האור לציון** ריש ח"ב: דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, וכל צד שיסדר את מיטתו יש לו על מה שיסמוך, ומ"מ סיים, דנכון יותר לנהוג כדעת הזוהר וכביאור האריז"ל, שיהא ראשה למזרח ומרגלותיה למערב.

מהו טעם הדין הנ"ל, ובאיזה צד לתת את ראש המיטה לפי השו"ע?

במ"ב כ' (ע"פ לשון רש"י) שראש המיטה יהיה לצפון ומרגלותיה לדרום, **אכן** האור לציון שם כתב דמשמע שאין קפידא באיזה צד היא הראש, **א.** לפי הטעם שכ' רש"י דהוא משום שהשכינה במזרח או במערב, לפיכך נכון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות, ומשמע לאיזה שירצה, **ב.** לפי טעם ר' יונה דהוא משום שהמנורה היתה בדרום

והשולחן בצפון, וכדי להתפלל על בניו שיהיו מצליחים בתורה, (מנורה) ויהיה להם עושר, (שולחן), וגם מזה משמע דיכול לתת את ראש המיטה לאיזה רוח שירצה.

מה הם הקולות שיש בדון שאין להתפלל כאשר יש דבר החוצץ בינו לבין הקיר?

- התוס' כ' דדבר קבוע אינו חוצץ, ומיטות שלנו קבועות, [כי זה לא מבטל את הכוונה], וכ"פ שו"ע ס' צ' סכ"א,
- דבר קטן (שהוא פחות מרוחב ד' וגובה י'), וי"ח, (עי' מ"ב סקס"ח),
- דבר שהוא לצורך תפילה, (מ"ב סקס"ו בשם הט"ז),
- אדם, (שו"ע שם),
- כשהדבר חוץ לד' אמותיו, (כן מצדד פמ"ג) וי"ח,
- אם יש דחק במקום, אין הדין לעיכובא, (מ"ב סקס"ג).

האם יש איסור ללמוד לפני שחרית?

רש"י כ' שאסור ללמוד לפני התפילה, והתוס' תמהו עליו דמנ"ל לרש"י הא, וב' תירוצים נאמרו:
הרא"ש חילק בין היכא שמתפלל בביתו שאז אסור ללמוד, לבין היכא שהולך לבהכ"ס, שאז מותר,
ר' יונה חילק בין היכא שלומד לעצמו שאז אסור ללמוד, לבין היכא שמלמד לאחרים, שאז מותר,
ובשו"ע (ס' פט' ס"ו, ע"פ הרא"ש), פסק את ב' החילוקים הנ"ל, שמותר כשהוא הולך לבהכ"ס, או כשהוא מלמד לאחרים.

מה הם הקולות לגבי הדין שאסור להשאיר את חבירו לבד בבהכ"ס?

- אם הוא הגיע אחרון לבד, [גלי אדעתיה דאינו מפחד],
- אם הוא מאריך בתחנונים,
- בהכ"ס שלנו וביום, (שו"ע ס' צ' סט"ו, והרמ"א חולק וחושש להחמיר בזה),

דף ו

מתי יש עדיפות להתפלל בבהכ"ס?

לר' יונה: היינו אפי' אם הוא צריך להתפלל ביחידות, וכ"פ השו"ע ס' צ' ס"ט,
להטור: היינו דוקא אם הוא מתפלל בציבור.

מה נקרא להתפלל אחורי בהכ"ס?

לרש"י: היינו אם הוא מתפלל לצד מערב (ששם הכניסה), ופניו למערב, [דתלתא לריעותא: א' הוא בחוץ ב' אחוריו לבהכ"ס, ג' הפוך מהציבור]
לר' יונה: היינו אם הוא מתפלל לצד מזרח, (שאינו שם כניסה), ופניו למזרח, [דתרתי לריעותא: א' חוץ לבהכ"ס, ב' אחוריו לבהכ"ס ולהיכל],
אבל אם יהפוך שם פניו למערב, לר' יונה אינו רשע, אבל לרש"י אסור [דאכתי הוא הפוך מהציבור], ואם יהיה בצד מערב ויהפוך פניו למזרח, לכו"ע מותר, (אם א"י להיכנס בבהכ"ס), וכן בצד דרום ובצד צפון אינו נקרא רשע לכו"ע,
והשו"ע ס' צ' ס"ז פסק כדברי שניהם ולכן אינו מותר אלא היכא דמותר לדברי שניהם, וכנ"ל, ע"ש,
עוד נחלקו בהאי ענינא: **י"א** שזה דווקא אם הציבור מתפלל והוא גם, וי"ח, (מ"ב ס' צ' סקט"ו),
ועוד מבואר בשו"ע שאם הוא בבית שהיא אחורי בבהכ"ס אין איסור.

מתי מותר לרוץ גם כאשר הוא יוצא מבהכ"ס?

כתב מ"א (ס' צ' סק"ו) שאם יוצא ע"מ לחזור ולשוב, מותר לרוץ ביציאה, וכן כתב השל"ה שאם יוצא מהכ"ס לבית המדרש כדי ללכת ללמוד, מותר לרוץ, והמהרש"א דייק זאת בלשון הגמ' כאן שאחר שכבר אמר ר"ה שאסור לרוץ כשהוא יוצא, חוזר אביי ואומר "לא שנו אלא למיפק", ולכאורה הוא מיותר, אלא דבא לרמז כנ"ל דדוקא כשהוא יוצא ממש אסור לרוץ, אבל אם יוצא ע"מ לחזור שפיר דמי.

- העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר את בניו - מוחלין לו על כל עונותיו.
- **נגעים:** לבני בכל / בצנעא, הוי כמזבח כפרה, אבל לבני א"י / בפהרסיא, לא הווי של אהבה.
- **בנים:** אם אין לו כלל, לא הווי של אהבה, יש לו ומתו, הווי של אהבה.
- ייסורים, לא הם ולא שכרן, ואין חשוב מתיר עצמו מבית האסורים, ריו"ח ור"א בכ"י יחד.
- ר"ה, החמיץ יינו בגלל שלא נתן זמורות לאריסו שגנבו, חזר בו, ושוב נעשה יין / התייקר החומץ.
- אסור שיהיה דבר חוצץ בינו לבין הקיר כשהוא מתפלל.
- אסור לעסוק בעסקיו לפני תפילת שחרית.
- צריך לתת את המיטה בין צפון לדרום, (זוכה בזכרים, ומנוע הפלות).
- צריך להמתין לחבירו שיסיים תפילתו כדי שיצאו ביחד מבהכ"ס.

דף ו

- **השדים:** רבבות מסבבים את האדם, והם גורמים הדחק בכלה, הביולוי של הבגדים, ההתעייפות של הברכיים, ופציעת הרגלים, ואפשר לדעת אותם ע"י שימת אפר סביב למיטה, ולראותם ע"י שימת קצת מאפר חתול שרוף, אבל מסוכן לעשות כן.
- לעולם יתפלל אדם בתוך בכה"ס.
- הקב"ה נמצא בבהכ"ס, ואם י' אנשים מתאספים להתפלל הוא מקדים לבוא, וכן ג' שיושבים לדון הוי ג"כ כד"ת, ויש שכינה, ושנים שלומדים נכתבים דבריהם בספר, ואחר הלומד שכינה עמו.
- **תפילין של הקב"ה:** יש בהם ד' פרשיות, **א'** כי מי גוי גדול, ומי גוי גדול ב' אשריך ישראל, מי כמוך ג' או הנסה אלהים ד' ולתתך עליון], ובשל יד כ"ז בבית אחד.
- הרגיל לבוא לבהכ"ס, ולא בא יום א' בגלל עסקיו, לא יצליח, כי לא בטח בה'.
- הקב"ה כועס אם אין י' למנין בבהכ"ס.
- צריך לרוץ לדבר מצוה ולבהכ"ס (ואפי' בשבת), אבל לא ביציאה מבהכ"ס.
- יש דברים שהשכר הוא לא עיקר הדבר, אלא על הטפל לו, [לדרשה - הריצה לשם, לכלה - הדחק, לסוגיא - הסברא, ללויה - השתיקה, לתענית - הצדקה, להספד - הרמת קול, לחתונה - השמחה]
- אין להתפלל אחורי בהכ"ס, אא"כ מחזיר פניו לכיוונו.
- כרום זולות לבני אדם, נדרש על זלזול בתפילה, ועל מסכינות נצרך לבריות.
- חובת הזהירות בתפילת מנחה ערבית ושחרית.
- המשמה חתן וכלה, זוכה בתורה, וכאילו הקריב תודה, ובנה אחת מחורבות ירושלים, ואם לא עובר בה' קולות.
- חשיבות האדם שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים, וכל העולם: שקול לו, נברא לו, נברא לצוותו.
- חובת הקדמת שלום למי שרגיל להקדים לו.